

שלושה מכתבים למשוררת צעירה

„הפקידי, אם יש לך אומץ, שורה טובה משלך בידי העדר, וחתמי עליה בשמך, או בשמו של כתבן בורגני מן השורה, או חייל בצבא ההגנה. לא כשתגדלי, בעוד כמה שנים, אלא עכשיו – טרם הזכירו לך את מקומך, טרם הזכירו לך שאת צעירה ומחוץ לחבורה. טרם עשית לך חבורה.“

פ. היקרה,

ל
א כל המוזות שותקות ברעום התותחים. חלקן פשוט מתנקנקות. ואלה שעוד שם מנסות לשכוח דבר אחר בכלל: שהאזניים הכרויות להן קיוו לנגינת הלירה ולא למכתבים מהבית. ושעל אכזבה כזאת קשה מאוד, אם לא בלתי אפשרי, לסלוח. מספרים לך שיש קרב ראווה מעורר ורווי יצרים שם (לכאורה – מה אכפת לך, ואם אכפת הרי הם ידברו עלייך, אבל לא איתך, אם אפשר אחרי שקראו עלייך, ולא משלך). וקמה זעקה גדולה להפסיק לכתוב את השירה המעמדית, הנשית, ההומואית, השמאלנית, הערבית, הלסבית, המזרחית, הקורבנית הזאת, ולחזור לכתוב שירה טהורה, אובייקטיבית. הרי הפצע הזה משבש עליהם (ובעיקר עליהן) את דעתן, כך שהן כבר לא מסוגלות להתבטא כמו בנאדם. ומול הזעקה קשה לא לקום ולצעוק את ההיפך. קשה, אבל צריך להתאפק.

ולמה צריך?

קוראי שירה (חלקם מבקרים – רובם, כך תגלי, לא לעתים תכופות מספיק) דומים בעיני עצמם, גם בעינינו, לבלשים. מוטל עליהם – או שהם נאלצים – להתחקות אחר הרמזים ותחושות הבטן, ולבצע את האלכימיה הזאת שאין עליה תגמול והכרה אמנותית, אבל אפשר ורצוי להתפאר בה – כלומר מוטל עליהם להבין.

ולפעמים זה קשה מאוד. כי כששירה „עובדת“, כמו שכותבת אדריאן רייך, היא מעוררת לפעולה. היא כופה הזדהות לרגע, ואם לא הזדהות אז מבט. ולא כל מבט היינו רוצים לעצמנו. בכלל, היינו מעדיפים לפעמים לשכוח, להתענג על הכלי (גאדג'ט חדש, משחק

וידאו, שיר נוצץ בנוי כהלכתו, שבסופו אפשר לעבור שלב בלי לקום מהכורסה). אנחנו שבעי קורבנות. אנחנו מיואשי שינוי. אנחנו רוצים לכתוב לפ"ב שלי שהוא טעה, אנחנו רוצים דווקא את הלירה הצייתנית שאינה יוצרת הרמוניה עם העולם החיצון, אלא מגיבה רק להוראה המדויקת שבמדויקות, במינימום המאמץ האפשרי. מלודיה פשוטה. לא המחוקק אלא הלוליינ. אין לנו כוח לקום. אנחנו רוצים להשתעשע. וכשאנחנו נאלצים להגיב לשירה שאינה סטריילית, אנחנו בהחלט עשויים להתרעם. ואז נהפוך בלי שנרגיש לבלשים מסוג שני: אלה שעניינם כבר אינו בפענוח ("מה", "כיצד") אלא במוסר (מי ומדוע ובאיזו רשות).

כך, בלי שתרגישי, יאמרו לך שאת עוסקת במניע ולא במלאכה, שעה שאיש מהם אינו טורח עוד לבחון את מלאכתך כי מניעיך אינם לפי רוחם. רצית בלש וקיבלת שטאזי. שלא תהיה לך טעות, השלטון אוהב שירה צרופה וטהורה, אפילו יותר משהוא אוהב את השירה המגויסת. צבא שלם של אנינים מנמנמים עדיף בעיניו על העירנות באשר היא. כי הוא כבר אינו זקוק להערצתך משעה שמשמניו העמיקו לחפור את חריצי כסאו באדמה. הוא זקוק לאדמה שתהיה יציבה ושקטה, ולמשקעים רק במידה ובעיתם. לא מקרי הוא שאותם בלשי-מניעים לא מצטיינים דווקא בקריאה צרופה וטהורה. כל זמן שנעסוק במניע (ונדבר למשל על שירת נשים ושירה מזרחית – כלומר על נשים ומזרחים, ולא על שירתה של משוררת) לא נעסוק בשירה, עד שגם המסורות, המתודות וההיסטוריה יישכחו מאיתנו כליל. כי הרי ברור לכולנו שלכל קורא, בפרט למתעבי המניעים, יש רשימת מניעים מותרת. במידה שהוא כותב, מטבעו הוא נאמן למניעיו הוא ולדומים להם. כך הפך ק. צטניק לפורנוגרף במאמריו של אחד, כך הפכה גולדברג לבכיינית מינורית אצל, ובכן, אותו אחד, כך נדחסה שירתה של רחל בלובשטיין בכרית סיכות רקומה נוחה לעיכול, שעה שאֵת האני המשוררי הגאה של בת מרים אפשר היה רק להשתדל לשכות. הפקיד, אם יש לך אומץ, שורה טובה משלך בידי העדר, וחתמי עליה בשמך, או בשמו של כתבן בורגני מן השורה, או חייל בצבא ההגנה. לא כשתגדלי, בעוד כמה שנים, אלא עכשיו – טרם הזכירו לך את מקומך, טרם הזכירו לך שאת צעירה ומחוץ לחבורה. טרם עשית לך חבורה.

כי צריך לזכור: מי שדורש לעצמו שירה טהורה צריך להיות מסוגל לקרוא שירה טהורה. עניין אתי פשוט. וביום שבו קריאה מקצועית, ולכל הפחות קריאה כנה וישירה, תהיה דבר שבשגרה, תגדל באורח פלא כמות השירות הצרופות והטהורות בתוך הקונצנזוס המתגרד.

*

פ. יקירתי,

כן, אולי קסנופוביה.

אל תמהרי לאמץ את שפת האדונים, עד שלא תקני לך גם מעיל נכון ושם בדוי. עד שלא יחשבו אותך לאחד מהם, תדברי בלשונות כך או כך. שפתך יפה וצלולה, ואם שומעים אותך חזק זה לא לרעתך.

אם את שומעת חזק זה ודאי לא לרעתך.

הלוגיקה, כמו שכבר כתבתי לך, פשוטה. אם מתווכחים על שירה זה דבר אחד, ואם מתווכחים על מוצא ומין, זה כבר דבר אחר. אבל להודות באמת צריך. תלבושת הלוליין הזאת ישנה ומכוערת מכדי לצאת בה לרחוב ולקרוא לה חליפה. אל תבזבזי זמן על הוויכוח הלא נכון. הוציאי את גרונך על האמת. ולא רק ככותבת, אלא גם כקוראת.

דבר חשוב, קריאה מלומדת. אבל תפקידה להזכיר את הסדר הטוב ולצלצל בפעמונים כשהוא מופר ולצוות ככרוכייה כשמגיע אורח לא קרוא. עד שלא כתבו וחשבו שניים או שלושה קוראים על תופעה, נראה להם שאין להעלות אותה על הדעת. עד שיום אחד גדל הדור שזנח את האמנות הטהורה לטובת הרוקנרול והקולנוע ויולד שמרנות-תניוקת אחרת, שגם היא תגדל ותמות. ואת אחותה הדומה לה בכל פרט לשם, וכן הלאה. דעי מול מי את עומדת.

כתבי בקשות מנומסות להסדרת חוב. אל תכתבי שירים מנומסים. כשיגיעו גם אלייך בגלל השירים שכתבת, הימנעי גם מבקשות מנומסות. בואי נדבר רגע על הסדר הטוב.

על הסדר הטוב של יהדות השרירים, של משוררי העקידה, או נכון יותר, משוררי ה"אל תשלח". של המקום שהועידו אבותיהם, תמיד האבות, לעדות, לדו"ח ולווידוי, עד שקם הדור ששכח להבדיל בין השלושה. בניהם (הבנים) עוד מתווכחים אם יצאו לה ללבנה מוניטין בדקדוקה או בעוורונה, וכידוני הברושים שלהם מדגדגים את שפמם של עורכי המדורים.

אני מקווה שלא אצטרך להזכיר לך שרצית להעיר ולא ליישן, ושאם תצטרכי לבשל את דפי השירים בקמח ולהאכיל בהם ילדים עזובי מלחמה כשכבר לא יהיה את מי להעיר, את תדליקי את הכירה והמילים יחזרו להיות גוף. שרצית, את זוכרת, לצלם את התמונה ההיא של האישה המסתכלת בשביל אלה שרגילים להביט ושכחו איך הם נראים. שהכוח לעמוד על ההריסות ולדבר גדול מהכוח להרוס. הוא גדול ממנו, פ., ילדה יקרה.

*

פ. היקרה,

לא ילדה, פשוט פ. על המכתב האחרון לא ענית.

עשו חוק השבוע להוציא ערבית מכלל שפה רשמית. זה אחרי תקנה שעברה כבר לפני איזה זמן שהוציאה אדם מגדר אדם. זה התחיל בילדות, את זוכרת? (לא התכוונתי לקרוא לך ילדה), כשהוציאו אונס מכלל פשע או משהו דומה. איני זוכרת באיזו לשון השתמשו או מה היתה הביקורת.